

Nr 9

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om sänkning av rösträttsåldern.

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft *dels* de likalydande motionerna nr 144 i första kammaren av herr *Hedblom* och nr 177 i andra kammaren av herr *Stenberg*, såvitt desamma hänvisats till konstitutionsutskottet, och *dels* de likalydande motionerna nr 333 i första kammaren av herr *Öhman m. fl.* och nr 421 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle *m. fl.*

I motionerna I: 144 och II: 177 hemställes, att riksdagen måtte *dels* såsom vilande grundlagsändring besluta en sådan ändring av gällande bestämmelser, att rösträtt vid val till riksdagens andra kammare inträder fr. o. m. det år, då vederbörande uppnår 21 års ålder, *dels* besluta en sådan ändring av kommunallagen, att motsvarande ändring inträder beträffande rösträtt vid kommunala val och *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning om ytterligare sänkning av rösträttsåldern och i samband därmed utredning om de olika »myndighetsåldrarna» med avseende på medborgerliga rättigheter, skyldigheter och ansvarsförpliktelser ävensom om framläggande för riksdagen snarast möjligt av de förslag, vartill utredningen kan föranleda. — Motionerna ha såvitt gäller rösträttsåldern hänvisats till konstitutionsutskottet och i övrigt till lagutskott. I sistnämnda del har motionerna behandlats av första lagutskottet.

I motionerna I: 333 och II: 421 föreslås att riksdagen i skrivelse till regeringen begär utredning och förslag om sänkning av rösträttsåldern vid allmänna val och folkomröstning till 18 år.

Beträffande motiveringen för de i förevarande motioner framställda förslagen får utskottet hänvisa till samma motioner.

Under senare år ha respektive författningar haft den utformningen, att rösträtt tillkommit den, som »senast under nästföregående kalenderår uppnått» en viss ålder. I fortsättningen åsyftas detta förhållande, när om år begreppet »fyllda» användes. Före 1918—1921 års författningsreform var sålunda rösträttsåldern fyllda 21 år för kommunala val samt fyllda 24 år för val till andra kammaren. Dessa åldersbestämmelser jämkades genom denna reform till fyllda 23 år för båda fallen; dock höjdes samtidigt åldern för

Bihang till riksdagens protokoll 1960. 5 saml. 2 avd. Nr 9

valrätt till de korporationer, som skulle utse första kammarens ledamöter, till fyllda 27 år. Stadgandena om denna förhöjda rösträttsålder och den därmed sammanhängande elektorsinstitutionen upphävdes emellertid år 1937. I konstitutionsutskottets till grund för beslutet härom liggande utlåtande (nr 29/1936) framhölls bl. a. fördelarna av en allmän, enhetlig rösträttsålder, vilken syntes utskottet lämpligen böra bestämmas till den för flertalet allmänna val gällande åldern på fyllda 23 år. Sedermera väcktes vid 1938 och 1939 års lagtima riksdagar förslag om sänkning av rösträttsåldern till 21 år. Motionerna avstyrktes av konstitutionsutskottet och avslogos av riksdagen.

Vid 1941 års riksdag väcktes ånyo motioner i samma syfte. I anledning härav anförde konstitutionsutskottet (utlåtande nr 13):

I vissa främmande länder såsom England och Schweiz inträder rösträtt redan vid en uppnådd ålder av 21 år. Då konstitutionsutskottet vid tidigare tillfällen uttalat sig över motionsvis väckta förslag om införande av en motsvarande rösträttsålder även hos oss, har utskottet framhållit, att frågan om rösträttsåldern väsentligen vore en lämplighetsfråga. De skäl, som förut föranlett utskottets avstyrkande inställning i frågan, hava emellertid numera minskat i bärkraft, under det att de omständigheter, som kunna anföras till förmån för förslagen, erhållit ökad tyngd. Sålunda får vår ungdom numera ikläda sig ansvar och påtaga sig bördor, vilka väl motsvara dem som åvila landets till mera mogen ålder komna medborgare. De ledande politiska ungdomsorganisationerna hava därför också hemställt om rösträttsålderns sänkning till fyllda 21 år. Genom det förtjänstfulla politiska upplysningsarbete, som bedrivits av dessa organisationer, har vidare politiskt intresse och politisk mognad kommit att i allt högre grad utmärka den svenska ungdomen. Dennas stegrade politiska livaktighet har bland annat tagit sig uttryck i ett ökat deltagande från de yngre årsklassernas sida i de allmänna valen under senaste tid. Till stöd för kravet på rösträttsålderns sänkning kan också anföras, att en skälig motvikt härigenom skulle erhållas mot de äldre årsklassernas som följd av den fortgående åldersförskjutningen inom befolkningen eljest alltmåra ökade inflytande. Utskottet anser sig sålunda numera böra tillstyrka en sänkning av den politiska och kommunala rösträttsåldern från fyllda 23 till fyllda 21 år.

I överensstämmelse härmed föreslog konstitutionsutskottet och antog riksdagen dels såsom vilande förslag till ändrad lydelse av 16 § riksdagsordningen, dels erforderliga ändringar i kommunallagarna.

Grundlagsändringsförslaget antogs slutligt vid 1945 års riksdag. Efter dessa ändringar innehar alltså den rösträtt vid val till andra kammaren och de kommunala församlingarna som »senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguetå års ålder».

Vid 1958 års B-riksdag väcktes i motioner (I: 154 av herr Sundin och II: 219 av herr Antonsson m. fl.) förslag om bl. a. sådana ändringar i gällande lagar att rösträtt vid val till riksdagens andra kammare och vid kom-

munala val inträdde under det kalenderår, då vederbörande uppnådde 21 år. I sitt utlåtande över motionerna (B 3) ansåge sig konstitutionsutskottet vad först anginge frågan om rösträtt till riksdagen sakna anledning att vid dåvarande tidpunkt tillstyrka grundlagsändring. Under erinran om författningsutredningens pågående arbete med en modernisering av vår författning avstyrkte utskottet alltså motionerna i vad de avsågo grundlagsändringar. Med hänsyn till den överensstämmelse, som i ifrågavarande hänseende borde råda mellan politiska och kommunala val, avstyrkte utskottet motionerna jämväl vad anginge den kommunala rösträttsåldern. I enlighet med utskottets hemställan avslogos motionerna av riksdagen.

Med anledning av de i motionerna I: 144 och II: 177 samt I: 333 och II: 421 vid årets riksdag framställda förslagen syftande till en sänkning av röst-rättsåldern vid allmänna val får utskottet som sin mening uttala, att denna ålder icke bör sänkas så, att den som på grund av sin ålder är omyndig kan få delta i allmänna val. Den, som enligt föräldrabalken är underårig och därför i allmänhet icke själv äger råda över sin egendom m. m., bör vara utesluten härifrån likaväl som den vilken enligt domstolsbeslut förklarats omyndig — ett beslut som för övrigt kan meddelas redan medan vederbörande är underårig. Rösträttsåldern sammanfaller emellertid numera så nära med den i föräldrabalken reglerade allmänna myndighetsåldern, att några principiella erinringar näppeligen kunna resas mot sådan sänkning av rösträttsåldern att denna kommer att helt sammanfalla med den allmänna myndighetsåldern. Härigenom skulle från valdeltagande endast uteslutas de som vid valtillfället i fråga stå under förmynderskap. Vidkommande valen till riksdagen har spørsmålet om en dylik ändring av rösträttsåldern så nära samband med vissa delar av författningsutredningens nu pågående arbete att utskottet anser sig kunna förutsätta, att förevarande fråga utan särskild framställning kommer under beaktande inom utredningen vid slutförandet av dennas arbete. Utskottet saknar därför anledning att nu tillstyrka en dylik grundlagsändring eller en skrivelse till Kungl. Maj:t syftande till en sådan grundlagsändring. Med hänsyn till den överensstämmelse som i förevarande hänseende bör råda mellan allmänna politiska och kommunala val finner sig utskottet nu ej heller böra tillstyrka någon sänkning av den kommunala rösträttsåldern.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet — under erinran tillika om innehållet i första lagutskottets utlåtande nr 20 över motionerna I: 144 och II: 177 i vad de hänvisats till lagutskott — hemställa,
att motionerna

- 1) I: 144 och II: 177 i vad desamma hänvisats till konstitutionsutskottet; samt

2) I: 333 och II: 421

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föränleda.

Stockholm den 24 mars 1960

På konstitutionsutskottets vägnar:

BENGT ELMGREN

Närvarande:

från första kammaren: herrar Elmgren, Damström, Ollén, Olsén*,
Sveningsson, Erik Olsson, Nils-Eric Gustafsson, Palm och Hedblom; samt

från andra kammaren: herrar Pettersson i Norregård, Spångberg,
Magnusson i Tumhult, von Friesen*, Braconier, Hammar, fru Thunvall, her-
rar Andersson i Billingsfors, Lundkvist i Eskilstuna och Hallén.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

- 1) av herrar *Sveningsson, Magnusson* i Tumhult och *Braconier*; samt
- 2) av herrar *Ollén, Hedblom, von Friesen* och *Hammar*, vilka ansett att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

Med anledning av de i motionerna I: 144 och II: 177 samt I: 333 och II: 421 vid årets riksdag framställda förslagen syftande till en sänkning av rösträttsåldern vid allmänna val får utskottet som sin mening uttala, att skäl kan anföras för att denna ålder i princip icke bör sänkas så, att den som på grund av sin ålder är omyndig kan få deltaga i allmänna val. Rösträttsåldern sammanfaller emellertid numera så nära med den i föräldrabalken reglerade allmänna myndighetsåldern, att några principiella erinringar näppeligen kunna resas mot sådan sänkning av rösträttsåldern, att denna kommer att helt sammanfalla med den allmänna myndighetsåldern. Gällande rösträttsbestämmelser är som påvisas i motionerna I: 144 och II: 177 icke tillfredsställande. En medborgare kan sålunda trots att han eller hon ett valår uppnått myndig ålder före valdagen inte bli i tillfälle att utöva sin rösträtt förrän i normala fall två år senare. Ett undanröjande av denna olägenhet kan uppnås genom en ändring av 16 § RO av innebörd att rösträtt skall tillkomma

envar svensk medborgare som senast å valdagen uppnått 21 års ålder. Anledning att utreda detta mer begränsade spörsmål anser utskottet inte föreligga. Utskottet föreslår därför, att riksdagen måtte som vilande antaga ändring av riksdagsordningen av ovan angiven innebörd.

Vidkommande den av motionärerna resta frågan om en ytterligare sänkning av rösträttsåldern, delar utskottet uppfattningen att en utredning rörande detta spörsmål bör företagas. Det torde lämpligen ske genom författningsutredningen. Utskottet förutsätter då att samråd sker med den utredning om översyn av bestämmelserna rörande de s. k. myndighetsåldrarna, som motionärerna samtidigt föreslagit. Detta senare yrkande behandlas i annat sammanhang.

En ändring av grundlagsstadgandet i fråga om rösträttsåldern medför ändringar i vallagen. Bestämmelserna om den kommunala rösträttsåldern bör även ändras till följd härav. Ändringar i dessa avseenden kan beslutas av nästa års riksdag, därest utskottets förslag om antagande av vilande grundlagsändring bifalles.

Utskottet hemställer alltså,

A) att riksdagen måtte

- 1) såsom vilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande såsom *utskottets förslag* betecknade

Förslag

till

ändrad lydelse av 16 § riksdagsordningen

(Nuvarande lydelse)

(Utskottets förslag)

§ 16.

§ 16.

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och *senast under nästföregående kalenderår uppnått tjuguettt års ålder.*

Valrätt må — — — under förmynderskap.

Till efterrättelse — — — valet inträffar.

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och *senast å valdagen uppnått tjuguettt års ålder.*

Valrätt må — — — under förmynderskap.

Till efterrättelse — — — valet inträffar.

- 2) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående ytterligare sänkning av rösträttsåldern vid val till andra kammaren samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen kan föranleda.

B) att motionerna

1) I: 144 och II: 177 i vad desamma hänvisas till konstitutionsutskottet; samt

2) I: 333 och II: 421

mätte anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt.

Särskilt yttrande

av herr *Spångberg*, som ansett det önskvärt, att utskottet i anslutning till grundtanken i sitt förevarande utlåtande utarbetat och för riksdagen framlagt förslag till sådan ändrad lydelse av 16 § RO, att rösträtt vid valen till riksdagens andra kammare tillkommer varje myndig svensk medborgare.